

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Interprovinciaal Overleg

De Europese Unie ná 2013

SAMEN WERKEN AAN EEN STERKER EN DUURZAMER
EUROPA

VNG-IPO position paper over de toekomst van de Europese
meerjarenbegroting na 2013

april 2008

Samenvatting en kernpunten

Europa staat de komende decennia voor een aantal grote uitdagingen. Dat zal haar positie op het wereldtoneel sterk beïnvloeden. Die uitdagingen vragen om een gezamenlijke aanpak door de Europese Unie (EU), de lidstaten en de decentrale overheden.

Het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) vinden dat de EU zich in de komende decennia, naast het voltooiën van de interne markt, vooral moet concentreren op de uitdagingen op het gebied van klimaat en energie, de ontwikkeling van de kenniseconomie, een vitaal platteland, de demografische ontwikkelingen en een sociaal en veilig Europa.

IPO en VNG zien hierbij verschillende functies voor de EU. Van een kaderstellende rol op het gebied van klimaat en energie, tot een meer initiërende en regisserende positie op het gebied van demografie. Om haar taken optimaal te kunnen vervullen moet de EU haar beleidsinstrumenten beter op elkaar afstemmen. Zo wordt de noodzakelijke samenhang gecreëerd. De toekomstige Financiële Perspectieven moeten de EU in staat stellen om op een goede wijze haar doelen te verwezenlijken. Hierbij merken IPO en VNG op dat er alleen sprake kan zijn van nieuwe taken voor de EU als daar voldoende middelen tegenover staan.

Het cohesiebeleid is in de ogen van de Nederlands provincies en gemeenten een belangrijk instrument om de toekomstige uitdagingen aan te gaan. IPO en VNG pleiten daarom voor het handhaven van het Europese regionale beleid na 2013 voor alle regio's in de EU. Via het cohesiebeleid kunnen de decentrale overheden een directe bijdrage leveren aan de Europese doelstellingen op het gebied van bijvoorbeeld hernieuwbare energie, de bevordering van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie, het leefbaar houden van het landelijke gebied en het migratievraagstuk.

In de ogen van de provincies en gemeenten is bij de uitvoering van Europees beleid sprake van een gedeelde verantwoordelijkheid van zowel de Europese Unie, de lidstaten als de decentrale overheden. Deze gedeelde verantwoordelijkheid moet zijn weerklink vinden in een gezamenlijke strategie voor het toekomstige Europese beleid. Hiermee wordt het noodzakelijke draagvlak bij de bevolking voor het Europese project vergroot. De Nederlandse provincies en gemeenten gaan graag samen met Europa deze uitdaging aan.

De Europese Unie ná 2013: samen werken aan een sterker en duurzamer Europa

VNG-IPO POSITION PAPER OVER DE TOEKOMST VAN DE EUROPESE MEERJARENBEGROTING NA 2013 EN DE MEDEDELING VAN DE COMMISSIE – APRIL 2008¹

Inleiding

In de Europese Unie (EU) vinden momenteel ingrijpende sociaal-economische veranderingen plaats die samenhangen met haar positie op het wereldtoneel. De meerwaarde van de EU ligt in een gezamenlijke aanpak van deze uitdagingen. Het Verdrag van Lissabon biedt de EU een kader om haar instrumentarium aan te scherpen. Het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) gaan in dit kader graag in op de uitnodiging van de Europese Commissie om hun gezamenlijke visie neer te leggen op de toekomstige ontwikkeling van het budget van de Unie. Hierin geven wij vooral aan welke prioriteiten hierin centraal moeten staan. Deze reactie is gebaseerd op een brede consultatie van lokale en regionale overheden.

Wij waarderen dat de Europese Commissie heeft gekozen voor een beleidsmatige invalshoek vooruitlopend op de te nemen financiële keuzes. Het is van cruciaal belang dat het Europese beleid van de toekomst een antwoord geeft op de vragen en behoeften van de lidstaten en hun decentrale overheden. De prioriteiten van het Europese beleid, moeten de basis zijn voor de toekomstige Financiële Perspectieven. Daarmee opent de Commissie een weg om de relatie met de lidstaten, de decentrale overheden én de burgers te versterken.

De Nederlandse decentrale overheden willen hierbij benadrukken dat de economische dynamiek op alle niveaus (Europees, nationaal, regionaal en lokaal) een centraal thema moet vormen. De verdere ontwikkeling van de interne markt blijft daarom één van de belangrijkste opgaven voor de EU. Dit is immers de basis voor een stabiele en welvarende samenleving in de EU. Maar bouwen aan de toekomst van Europa, zeker op lokaal en regionaal niveau, is meer dan alleen een concurrentiegerichte dynamiek. De demografische ontwikkeling, de druk op het milieu en het klimaat- en energievraagstuk vragen om duurzame oplossingen, die er voor zorgen dat de Unie ook op langere termijn een vooraanstaande rol in de wereld kan blijven spelen.

In de consultatie van onze achterban is uitgegaan van een thematische benadering waarin de belangrijkste uitdagingen voor de toekomst van de Europese Unie centraal staan. Het betreft klimaat en energie, kennis-economie, vitaal platteland, cohesie, demografische ontwikkelingen, een sociaal Europa en veiligheid. Een uitvoerbaar en effectief Europees beleid vereist echter wel dat de zeven thema's integraal binnen het EU instrumentarium worden ontwikkeld. De oplossingen voor de klimaatverandering en het energievraagstuk kunnen bijvoorbeeld alleen tot stand komen dankzij een solide en gericht onderzoeksbeleid.

In de debatten speelde ook de toekomst van het Europese regionale beleid een belangrijke rol. Daarover heeft een afzonderlijke consultatie plaatsgevonden. Waar relevant zijn de uitgangspunten hiervan in deze reactie op de consultatie over de 'budget review' opgenomen.

Hierna zijn kort de belangrijkste elementen van de zeven thema's geschetst. Daarna volgen enkele meer algemene opmerkingen.

De zeven thema's

1. Klimaat en energie

Het Europese klimaat- en energiebeleid is één van de belangrijkste uitdagingen voor de Europese Unie. Het bevorderen van duurzame ontwikkeling (Göteborg-strategie), beperking van de stijging van temperatuur en aanpassing aan deze stijging, leveringszekerheid én prijsniveau van energie zijn de terreinen waarop wij van de Europese Unie een actieve rol verwachten. Als speler op het wereldniveau moet de Unie een leidende rol blijven spelen in de aanpak van de klimaatverandering en het energievraagstuk.

¹ Mededeling van de Commissie: De Begroting hervormen voor een ander Europa. Document voor een openbare raadpleging met het oog op de begrotingsevaluatie 2008/2009 (september 2007) [SEC 2007-118def]

De Nederlandse decentrale overheden zijn medewetgever en handhaver op milieugebied en vervullen daarmee een grote rol in het behalen van de Europese milieunormen. Zij stellen de randvoorwaarden voor vestiging van bedrijven en duurzame energieproductie, staan garant voor de waterhuishouding, en stimuleren burgers en bedrijven actief bij te dragen aan een duurzamer milieu, mede door zelf het goede voorbeeld te geven op terreinen als transport en mobiliteit, wonen, werken en produceren. Provincies en gemeenten brengen de verschillende partijen bij elkaar en spelen daarbij een belangrijke initiërende en stimulerende rol.

Een snellere Europese besluitvorming over milieu- en energiewetgeving is essentieel, (bijv. op het terrein van de hervorming van de handel in emissierechten) om aan de beleidsdoelstellingen van de Unie te voldoen. Het is van belang dat er op deze beleidsterreinen een ambitieus maar ook een consistent lange termijnbeleid wordt gevoerd. Dat kan niet door deze beleidsterreinen afzonderlijk te benaderen, maar door deze te integreren in alle relevante beleidssectoren van de Europese Unie. Tenslotte is het van belang dat innovatieve projecten als CO₂-afvang en -opslag (CCS), duurzaam energiegebruik, energie-opslag, maar ook verder onderzoek naar nieuwe innovaties worden gestimuleerd.

2. Kennisintensief Europa

De uitgangspunten van de Lissabon-strategie zijn ook na 2010 nog volop van kracht. De opbouw van een Europese kenniseconomie is eigenlijk pas net begonnen. Europa zal onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie verder moeten intensiveren om op mondiaal niveau een rol van betekenis te kunnen blijven spelen.

In Europese, maar ook nationale programma's zal meer aandacht moeten komen voor onderwijs en opleiding. Beide zijn essentieel voor de ontwikkeling van de kenniseconomie. Om de Europese kenniseconomie daadwerkelijk succesvol te maken is in het bijzonder behoefte aan een gemeenschappelijke aanpak waar overheden, opleidingsinstellingen, multinationals en het MKB met elkaar samenwerken aan de versterking van het beleid gericht op onderzoek en innovatie, waarbij het beleid eerder vraaggestuurd (waar heeft het bedrijfsleven behoefte aan) dan aanbodgestuurd moet zijn. Gezien het feit dat de ontwikkeling van de Europese kenniseconomie een 'bottom up-proces' is, spelen de regio's en gemeenten hierin een belangrijke stimulerende en faciliterende rol.

IPO en VNG pleiten daarom voor een betere afstemming van al bestaande EU-instrumenten (structuurfondsen, kaderprogramma onderzoek en ontwikkeling, het programma voor concurrentievermogen en innovatie (CIP), enz.) om zo een efficiënter en effectiever beleid tot stand te brengen, waarin ook de regio's en gemeenten hun aandeel aan de economische ontwikkeling van de Unie kunnen blijven leveren.

3. Vitaal platteland

Als gevolg van toenemende mondiale welvaart zal alle productiecapaciteit ter wereld nodig zijn om te voldoen aan de vraag naar voedsel, biobrandstoffen en overige grondstoffen. De prijs voor landbouwproducten zal hierdoor stijgen, wat resulteert in een toename van de inkomsten voor de Europese landbouwers. Het is dan ook te verwachten dat de directe inkomenssteun aan de agrarische sector vanaf 2013 geleidelijk zal afnemen. Om te kunnen inspelen op mondiale ontwikkelingen zal het huidige landbouwbeleid zich logischerwijze transformeren naar een modern en dynamisch beleid, dat gericht zal zijn op voedselzekerheid, efficiënte en duurzame productie en het behoud van de kwaliteit van het platteland.

De decentrale overheden zijn van mening dat in het plattelandsbeleid ook plaats moet zijn voor de peri-urbane gebieden, die van groot belang zijn voor recreatieve doeleinden. De nadruk van het plattelandsbeleid zal ondermeer liggen op duurzaam landschapsbeheer, watermanagement, milieuvriendelijk en diervriendelijk ondernemen. Hierbij moet per regio maatwerk geleverd kunnen worden. Provincies en gemeenten spelen daarin een regisserende rol. Eveneens is het van belang dat er verscherpte aandacht komt voor onder andere demografische en klimatologische ontwikkelingen in het landelijke gebied. Hierdoor zal een economisch en sociaal vitaal platteland ontstaan.

IPO en VNG zijn van mening dat het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB) zich meer zal moeten ontwikkelen naar een beleid voor het landelijke gebied, waarin territoriale en sociale cohesie een nadrukkelijke rol spelen. Een nauwere koppeling tussen het GLB en het Cohesiebeleid ligt hierbij voor de hand.

4. Cohesie

De Nederlandse provincies en gemeenten zien ook na de huidige programmaperiode (2007-2013) een belangrijke rol voor het Europese Cohesiebeleid weggelegd bij de versterking van de sociaal-economische positie van gemeenten, regio's en lidstaten. De samenwerking en partnerschappen die door het Cohesiebeleid ontstaan, zowel binnenlands als over de landsgrenzen heen, als natuurlijk met de nieuwe lidstaten, ondersteunen in belangrijke mate de economische en sociale ontwikkeling van gemeenten en regio's. Het Cohesiebeleid leidt ook tot een versterking van het Europese integratieproces en daarmee tot de zichtbaarheid van de EU voor de burger. Dit rechtvaardigt in onze ogen een voortzetting van het Cohesiebeleid in alle lidstaten van de EU ná 2013.

Een uitgebreide visie op de toekomst van het Europese Cohesiebeleid hebben IPO en VNG in een apart position paper neergelegd. Dit paper is als bijlage bij dit position paper over de 'budget review' gevoegd (zie bijlage).

5. Demografische ontwikkelingen

De huidige demografische veranderingen in de Europese regio's, zoals vergrijzing van de samenleving, een krimpende bevolking, wijzigende samenstellingen in (beroeps)bevolking en in gezinssamenstelling, maar ook de sociale uitdagingen als gevolg van migratie, hebben grote gevolgen voor de sociale cohesie.

Decentrale overheden zullen in de toekomst een grotere inzet moeten leveren om migranten te integreren, oudere mensen actief te laten participeren in de samenleving, op de arbeidsmarkt, in bedrijven, bij educatie en opleidingstrajecten om een meer coherente samenleving te realiseren. Het is van essentieel belang voor de maatschappij om de omslag van groei naar krimp succesvol te kunnen realiseren. Centraal thema daarbij is een overgang van kwantiteit naar kwaliteit. Dit vraagt om gebiedsspecifieke maatregelen om de noodzakelijke aanpassingen op het gebied van woningbouw, bedrijfsterreinen, infrastructuur en ICT te realiseren. Ook op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt dienen maatregelen getroffen te worden om de overgang van kwantiteit naar kwaliteit te ondersteunen.

In het Europese regionale beleid zal dan ook meer aandacht nodig zijn om regio's en gemeenten te stimuleren en te faciliteren om op deze ontwikkelingen goed in te spelen. IPO en VNG vragen daarbij om aandacht voor de facilitering en ondersteuning van het transformatieproces, waarbij in het bijzonder aandacht wordt besteed aan het MKB, dat sterk afhankelijk is van de regionale en lokale arbeidsmarkt. Verder is het wenselijk om met behulp van een "impact-assessment" de ontwikkelingen van de demografische veranderingen mee te nemen in regionale ontwikkelingsplannen. De Europese Unie kan met het Cohesiebeleid een belangrijk kader bieden voor de uitwisseling van ervaringen en kennis.

IPO en VNG ondersteunen de ingezette lijn van de EU op het gebied van arbeidsmigratie (o.a. Blue Card) en pleiten er voor deze lijn in de toekomst voort te zetten.

6. Sociaal beleid

Volledige werkgelegenheid, arbeidsvoorwaarden, sociale vooruitgang, bestrijding van uitsluiting en discriminatie, en gelijkheid en bescherming van rechten staan centraal in het Europese sociale beleid.

De recente discussies in verschillende lidstaten hebben duidelijk gemaakt dat een sociaal beleid nu en in de toekomst een geïntegreerde component van het Europees beleid moet vormen. Er is duidelijk behoefte aan het formuleren van gemeenschappelijke sociale waarden ter aanvulling op de meer economisch georiënteerde Lissabon-strategie.

De decentrale overheden werken onder andere aan arbeidsbemiddeling, het versterken van de participatie in de samenleving, het bestrijden van uitsluiting en discriminatie, en adequate onderwijs- en zorgvoorzieningen.

Hiermee scheppen de decentrale overheden de randvoorwaarden voor uitvoering van de Lissabon-strategie. Ondanks deze inspanningen is nog steeds een grote groep mensen niet aangesloten, wat leidt tot sociale onbalans. Dit vraagt om extra aandacht voor onderwijs en trajecten op het gebied van 'levenslang leren'.

Door middel van een stimulerend, ondersteunend en kaderstellend Europees beleid kunnen burgers die langs de kant staan beter worden bereikt en gestimuleerd om daadwerkelijk deel te nemen aan het arbeidsproces. Daarbij kan vanuit Europees perspectief een belangrijke bijdrage aan beleidsvernieuwing op decentraal niveau worden geleverd. Op dit niveau worden gelijke kansen voor alle burgers integraal en effectief gecreëerd. Deze sociale innovatie dient verder te worden versterkt door rechtstreekse lijnen tussen de EU en de decentrale overheden. Voor IPO en VNG is daarbij de versterking van het Europese kennisniveau door de uitwisseling van ervaringen en praktijkvoorbeelden een belangrijk punt.

7. Veiligheid

Vrijheid en veiligheid hebben terecht hoge prioriteit gekregen in de Europese Unie. Het zijn waarden die de burgers van Europa na aan het hart liggen en behoren tot de meest elementaire rechten. De Unie dient daarom een belangrijke bijdrage te leveren aan de verbetering van de leefomgeving en de bescherming van vrijheden en rechten van haar burgers.

Daarbij spelen de lokale en regionale overheden een cruciale rol. Zij vormen de frontlinie als het gaat om de bestuurlijke en operationele reacties bij de bestrijding van terrorisme, georganiseerde criminaliteit, (grensoverschrijdende) crisisbeheersing bij (natuur)rampen en overstromingen, de voorkoming en vermindering van geweld en overlast, en bedreigende radicalisering.

VNG en IPO pleiten voor een sterkere samenwerking tussen de Europese Unie, de lidstaten en de decentrale overheden om de effectiviteit en efficiency van de beleidsinspanningen te verbeteren. De Europese Unie zou daarbij ook meer mogelijkheden kunnen creëren om (grensoverschrijdende) samenwerking tussen decentrale overheden op deze terreinen mogelijk te maken.

Algemene opmerkingen

In het thematische deel van deze reactie is aangegeven waar IPO en VNG een rol zien voor een Europese aanpak. In aanvulling op deze thematische insteek volgt hieronder een aantal algemene opmerkingen welke VNG en IPO van groot belang vinden voor de herziening van het budget.

Het is noodzakelijk de horizontale coördinatie tussen de beleidsprogramma's te versterken. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de structuurfondsen (inclusief Interreg), het plattelandsontwikkelings-programma (POP), het programma voor concurrentievermogen en innovatie (CIP), het kaderprogramma voor onderzoek en ontwikkeling, het programma voor levenslang leren, Life en Progress. Daarmee kunnen de middelen beter aansluiten bij de hiervoor genoemde thematische prioriteiten en bijdragen aan de verwezenlijking van de Europese doelstellingen.

IPO en VNG constateren dat decentrale overheden bij de uitvoering van hun dagelijkse beleid de landsgrenzen nog steeds barrières opwerpen. Het nieuwe instrument EGTS² kan hierbij een belangrijk hulpmiddel zijn, maar zal zeker niet alle barrières opheffen. De Nederlandse provincies en gemeenten vragen de Unie en de lidstaten deze barrières effectief weg te nemen. Alleen dan ontstaat er een echt 'level playing field' in Europa, wat een belangrijke voorwaarde is om tot een echte interne markt te komen en de uitdagingen van de toekomst op gebieden als klimaat, energie, demografie en economie aan te gaan.

2 EGTS = Europese groepering voor territoriale samenwerking. Een EGTS probeert de grensoverschrijdende, transnationale en interregionale samenwerking te stimuleren. Een EGTS heeft een rechtspersoonlijkheid, waardoor het kan kopen en verkopen en personeel in dienst kan nemen.

Verder is het van belang dat die aspecten van het huidige Europese beleid, waarvan de doelstellingen in 2013 nog actueel zijn, ook een plaats krijgen in de nieuwe Financiële Perspectieven. Daarbij kan het wenselijk zijn dat een grondige heroverweging van de noodzakelijkheid van bestaand beleid plaats vindt.

Voor de nieuwe beleidsuitdagingen dient de Europese Commissie wel over voldoende middelen te beschikken. Zo vragen de voorgestelde beleidsversnelling op de hiervoor benoemde thema's niet alleen om betere wetgeving. In sommige gevallen vraagt dit om nieuwe budgetlijnen. In andere gevallen slechts om verschuivingen binnen bestaande budgetlijnen. Zo kan voor de financiering van grootschalige klimaat- en energieprojecten en infrastructuur een beter gecoördineerde inzet van (een deel van) de opbrengsten uit de veilingen van CO₂-rechten een belangrijke bijdrage leveren. Ook kan met de modernisering van het GLB de inkomenssteun verder worden afgebouwd. Hiermee vallen middelen vrij, die benut kunnen worden voor het bewaken van de voedselzekerheid, een efficiënte en duurzame productie door onderzoek, ontwikkeling en innovatie, en het behouden van de kwaliteit en leefbaarheid van het landelijk gebied.

De basis van de nieuwe wijze van financiering van de begroting van de Europese Unie zou gevormd moeten worden door voldoende eigen middelen die een garantie bieden voor rechtvaardigheid, solidariteit, stabiliteit, zichtbaarheid en eenvoud.

Teneinde het Europese financiële stelsel inzichtelijk te maken, zodat ook de burger beter kan begrijpen waar Europa voor staat, is een aantal heldere afspraken over de financiering wenselijk. Specifieke regelingen voor individuele lidstaten dienen daarbij vermeden te worden.

De Nederlandse provincies en gemeenten constateren bij de uitvoering van Europese programma's, zoals die van de structuurfondsen, dat er aan de ene kant behoefte is aan een lange termijn benadering. Echter, binnen deze langere termijn benadering dient de nodige flexibiliteit ingebouwd te worden om adequaat op veranderingen in te kunnen spelen. Het werken met tienjarige programmaperiodes met een zware midterm evaluatie sluit aan bij bovenvermelde behoefte aan continuïteit en flexibiliteit.

Tenslotte dient stil te worden gestaan bij de plaats van de decentrale overheden in de beleidskolom. Provincies en gemeenten zijn medeoverheden en dienen dan ook als zodanig hun rol te kunnen vervullen. Daarbij dient speciaal stil te worden gestaan bij de diensten die overheden aan hun burgers aanbieden op terreinen als sociale zekerheid, openbaar vervoer, nutsvoorzieningen, gezondheidszorg, cultuur en milieu. Bij de uitoefening van deze zogenaamde diensten van algemeen belang worden gemeenten en provincies nog teveel gehinderd door onduidelijkheden rond de interpretatie van sommige interne marktregels. Door meer duidelijkheid te creëren rond de publieke taken van overheden, kunnen gemeenten en provincies makkelijker en sneller aan de behoeften van burgers voldoen en de Europese Commissie zich concentreren op die zaken die in substantiële mate het grensoverschrijdende handelsverkeer belemmeren.

"De begroting hervormen voor een ander Europa"

IPO en VNG zien na afloop van de huidige begrotingsperiode in 2013 nog belangrijke taken voor de Europese Unie weggelegd. De uitdagingen waar Europa voor staat vragen om een gezamenlijke aanpak door de Unie, haar lidstaten en de decentrale overheden. De taken liggen naast de verdere uitbouw van de interne markt, vooral op het gebied van klimaat en energie, demografische ontwikkelingen, de ontwikkeling van de kennis-economie, een vitaal platteland, de sociale agenda en veiligheid. Het Europese budget dient een afspiegeling te zijn van deze taken. Nieuwe taken dienen daarbij van voldoende middelen te worden voorzien.

De rol die de Unie bij de uitvoering van deze taken speelt zal verschillend zijn. Op sommige beleidsterreinen (bijv. klimaat en energie) zal de EU met het opstellen van wet- en regelgeving een kaderstellende rol vervullen, op andere beleidsterreinen (bijv. demografie) zal de Unie vooral een beleidsinitiatie en stimulerende rol

moeten uitoefenen. Om haar taken optimaal te kunnen vervullen, moet de EU in de ogen van IPO en VNG haar beleidsinstrumenten beter op elkaar afstemmen, opdat de verschillende beleidsdoelstellingen integraal kunnen worden nagestreefd.

VNG en IPO benadrukken dat deze Europese taken een gedeelde uitdaging zijn voor zowel de Unie als ook voor de lidstaten en de decentrale overheden. Deze gemeenschappelijke aanpak vraagt om een duidelijke verdeling van rollen en taken, zodat voor de burger duidelijk is wie wat doet. Dit zal het noodzakelijke draagvlak van de burger voor het Europese project versterken. VNG en IPO gaan samen met Europa graag deze uitdaging aan.

De toekomst van het Europese Cohesiebeleid ná 2013

REGIO'S EN GEMEENTEN WERKEN SAMEN AAN EEN STERK EN DUURZAAM EUROPA.

IPO-VNG position paper

januari 2008

Inleiding

1. We staan aan het begin van de discussie over een nieuw Europees regionaal beleid (Cohesiebeleid) ná 2013. Voor het IPO en de VNG is de discussie over het regionale beleid primair een inhoudelijke discussie. De samenwerking en partnerschappen die door het Europese Cohesiebeleid ontstaan, zowel binnenlands als over de landsgrenzen heen, hebben aangetoond dat het Cohesiebeleid een belangrijke bijdrage levert aan het versterken van de sociaal-economische positie van gemeenten, provincies en de lidstaat Nederland. Het Cohesiebeleid leidt ook tot een versterking van het Europese integratieproces en daarmee tot zichtbaarheid van de EU voor de burger. Dit rechtvaardigt in onze ogen een voortzetting van het Cohesiebeleid in alle lidstaten van de EU ná 2013. In onderstaande notitie gaan wij nader op dit standpunt in.

Ervaringen uit het verleden

2. De Nederlandse provincies en gemeenten, verenigd in het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Nederlandse Vereniging van Gemeenten (VNG), nemen actief deel aan het debat over de toekomst van het Cohesiebeleid. Wij hopen hierbij in nauwe samenwerking met de Nederlandse regering te kunnen opereren, opdat de lidstaat Nederland een leidende rol speelt in het debat in Brussel over de toekomst van het regionale beleid. De vorige begrotingsdiscussies, waarbij de Nederlandse regering zich voornamelijk op het financiële aspect concentreerde en minder op de inhoud van het beleid, hebben wij als een gemiste kans ervaren. Als gevolg hiervan moest Nederland aan de zijlijn toekijken hoe andere lidstaten de inhoud van het voor provincies en gemeenten belangrijke beleidsterrein bepaalden. Dit leidde bovendien tot een substantiële vermindering van de beschikbare middelen voor de uitvoering van regionale ontwikkelings-programma's in Nederland in de huidige programmaperiode (2007-2013).
3. De nieuwe structuurfondsenprogramma's in Nederland staan in de starthouding. Hiermee begint een nieuwe periode waarin de Nederlandse provincies en gemeenten gezamenlijk, met behulp van Europese fondsen, hun economische structuur versterken en de werkgelegenheid bevorderen. In Brussel worden echter momenteel al de voorbereidingen getroffen voor het Cohesiebeleid ná 2013. Mede in het licht van het debat over de toekomst van de Europese begroting ('budget review'), is het daarom belangrijk om nu al te kijken naar de toekomstige invulling van het Europese Cohesiebeleid.
4. Het Cohesiebeleid levert een wezenlijke bijdrage in de totstandkoming van regionale groei en werkgelegenheid. Provincies en gemeenten ervaren de bijdrage uit de EU-structuurfondsen als een belangrijke aanvulling op de nationale beleidsinzet neergelegd in de nota's Ruimte, Pieken in de Delta, Agenda Vitaal Platteland en hun eigen lokale en regionale economische programma's. Met de EU-steun kunnen dergelijke programma's sneller, beter en in samenhang met elkaar worden uitgevoerd. De EU-middelen versterken hiermee de sociaal-economische ontwikkeling op lokaal, regionaal én nationaal niveau. Dit beeld wordt onderschreven door het Vierde Cohesieverslag van de Europese Commissie.¹

¹ Europese Commissie, Groeiende regio's, groeiend Europa. Vierde verslag over de economische en de sociale cohesie (Luxemburg 2007)

Volgens het Cohesieverslag zijn tijdens de periode 2000-2006 in de doelstelling 2-gebieden in Frankrijk, Duitsland, Spanje, Zweden, het Verenigd Koninkrijk én Nederland in totaal 450.000 nieuwe arbeidsplaatsen gecreëerd. In dezelfde periode is het absolute BBP in de meeste nieuwe lidstaten als gevolg van het Cohesiebeleid met 2,8 % gestegen en zijn daarmee ongeveer 570.000 banen extra gecreëerd. Tot het jaar 2015 – met inbegrip van de programmaperiode 2007-2013 – wordt verwacht dat het BBP in de nieuwe lidstaten met maximaal 9,3 % zal groeien en 2 miljoen nieuwe arbeidsplaatsen zullen ontstaan.

De meerwaarde van het Cohesiebeleid

5. Via het Cohesiebeleid leveren regio's en gemeenten een directe bijdrage aan het realiseren van de doelstellingen op het gebied van economische groei en werkgelegenheid (Lissabonstrategie) en duurzaamheid (Göteborgstrategie). Bovendien vormt het Cohesiebeleid een goed instrument voor een gebiedsgerichte aanpak (bijv. hoogwaterproblematiek). Het bevordert een integrale benadering, waardoor tussen de verschillende beleidssectoren coherentie ontstaat.
6. Voor de Nederlandse provincies en gemeenten is het Europese Cohesiebeleid in het bijzonder van belang door de methodiek van het beleid. De structuurfondsenprogramma's zorgen er voor dat verschillende sociale, economische en maatschappelijke partners uit de regio's en gemeenten bijeen worden gebracht (governance-aspect). Hierdoor worden regionale en lokale partnerschappen gecreëerd, die ook voor andere beleidsprogramma's kunnen worden ingezet. Het meerjarige karakter van de programma's zorgt voor continuïteit en schept daarmee ruimte voor een samenhangende en gestructureerde aanpak van problemen op het daarvoor meest geëigende niveau (subsidiariteit). De Europese fondsen zorgen bovendien voor een vliegwieleffect. Met het beschikbaar stellen van middelen uit de structuurfondsen, komen er sneller middelen uit de markt vrij voor gerichte investeringen in de regionale en lokale economieën.
7. Het Cohesiebeleid biedt ons veel mogelijkheden om samen te werken met andere regio's en gemeenten over de landsgrenzen heen. Het is een belangrijke stimulans voor grensoverschrijdende samenwerking, waarmee zowel het belang van de grensregio's als de lidstaten gediend wordt. Het Cohesiebeleid bevordert de uitwisseling van kennis en goede praktijkvoorbeelden. Daarmee dragen provincies en gemeenten via het Cohesiebeleid bij aan het Europese integratieproces. Het Cohesiebeleid draagt hiermee rechtstreeks bij aan de zichtbaarheid van de EU in de Nederlandse samenleving.

Het Cohesiebeleid in de toekomst

8. Wij zijn van mening dat de structuurversterking en omschakeling van de regionale en lokale economieën een continu proces is, dat ook ná 2013 nog om een aanzienlijke inzet vraagt. De toenemende concurrentie van opkomende economische machten buiten de EU zorgt hierbij voor een nieuwe dimensie. Daarnaast zullen de klimaat- en energiedoelstellingen van de EU voor 2020 nieuwe eisen stellen op het gebied van duurzaamheid van de regionale en lokale economieën. Verder vragen de demografische ontwikkelingen om bijzondere aandacht bij de toekomstige ontwikkeling van regio's en gemeenten.
Dit speelt vooral op het platteland, waar het Cohesiebeleid kan bijdragen aan de omschakeling van de agrarische sector. Het bevorderen van de kenniseconomie en innovatie, in het bijzonder het verhogen van de investeringen in onderzoek en technologische ontwikkeling, moet in de toekomst een centraal punt van het Cohesiebeleid blijven. Dit sluit nauw aan bij de aanbevelingen van de Commissie aan diverse lidstaten, waaronder Nederland, in het kader van de Nationale Hervormingsprogramma's

Lissabonstrategie. In aansluiting hierop zullen het opleiden en (om)scholen van bepaalde, met werkloosheid bedreigde bevolkingsgroepen, en het inzetten op duurzaamheid ook in de toekomst speerpunten dienen te blijven van het Cohesiebeleid. Voorwaarde is wel dat de beperkte middelen hierbij zo efficiënt mogelijk kunnen worden ingezet. Dit vraagt om een verdergaande vereenvoudiging van de huidige systematiek.

9. Wij pleiten ook voor een integrale beleidsmatige inzet van de Europese fondsen op regionaal niveau. Het gaat hierbij niet alleen om het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en het Europees Sociaal Fonds (ESF), maar ook om het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO). De huidige kunstmatige demarcatie tussen de EFRO- en POP II-programma's komt de effectiviteit van de programma's niet ten goede.
10. Een belangrijke voorwaarde is tenslotte dat het beheer van de structuurfondsenprogramma's verder vereenvoudigd wordt. De administratieve lasten bij de uitvoering van de programma's zijn voor zowel de decentrale overheden, als voor de kennisinstellingen en het bedrijfsleven zeer omvangrijk. Dit schrikt soms potentiële projectaanvragers af. De doelstelling om tot een single audit te komen wordt door ons van harte ondersteund.
11. Wij gaan er van uit dat de uitdagingen waar de Unie tot 2020 voor staat een inzet van alle lidstaten vereist. Gezien de grote toekomstige uitdagingen voor de regionale economieën is een gemoderniseerd Cohesiebeleid het meest geëigende instrument. Dat biedt tevens de Nederlandse provincies en gemeenten de gelegenheid om een bijdrage te blijven leveren aan de doelstellingen van de Unie op het gebied van welvaart, welzijn en duurzaamheid, en daarmee aan de verbetering van de concurrentiepositie van Europa in de wereld.

IPO en VNG

Het Interprovinciaal Overleg (IPO) is de koepelorganisatie van de 12 Nederlandse provincies. Het heeft in Brussel een ambtelijke voorpost: het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP). Vanuit het Huis van de Nederlandse Provincies worden bij de Europese instellingen in Brussel zowel de afzonderlijke als de gezamenlijke belangen van de provincies behartigd.

Interprovinciaal Overleg

Postbus 16107

2500 BC Den Haag

Tel: +31 (0)70 8881212

www.ipo.nl

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is de koepelorganisatie van de Nederlandse gemeenten. De VNG is de vereniging van en voor alle mensen, die bestuurlijk en ambtelijk in de Nederlandse Gemeenten werken. Samen met alle gemeenten stáát de VNG voor kracht en kwaliteit van het lokale bestuur. De VNG heeft in Brussel een ambtelijke voorpost, dat gevestigd is in het House of European Cities, Municipalities and Regions. Daarnaast werkt de VNG samen met veel andere organisaties en is lid van o.a. de Europese koepel van verenigingen, de Council of European Municipalities and Regions (CEMR) en de internationale koepel United Cities and Local Governments (UCLG).

Vereniging van Nederlandse gemeenten

Postbus 30435

2500 GK den Haag

Tel. +31 (0)70 3738393

www.vng.nl

Contactpersonen:

Mathijs Verhagen

Interprovinciaal Overleg

MVerhagen@ipo.nl

Frank Hilterman

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

frank.hiltermanvng.nl

